

**Helyi Esélyegyenlőségi
Program**

LITÉR KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

2024-2029

Tartalom

Helyi Esélyegyenlőségi Program (HEP)	4
Bevezetés	4
A település bemutatása	4
Értékeink, küldetésünk	12
Célok	13
A Helyi Esélyegyenlőségi Program Helyzetelemzése (HEP HE)	15
1. Jogszabályi háttér bemutatása	15
2. Stratégiai környezet bemutatása	15
3. A mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlősége	24
4. A gyermekek helyzete, esélyegyenlősége, gyermekszegénység	47
5. A nők helyzete, esélyegyenlősége	64
6. Az idősek helyzete, esélyegyenlősége	72
7. A fogyatékkal élők helyzete, esélyegyenlősége	81
8. Helyi partnerség, lakossági önszerveződések, civil szervezetek és for-profit szereplők társadalmi felelősségvállalása	887
9. A helyi esélyegyenlőségi program nyilvánossága	89
A Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Terve (HEP IT)	910
1. A HEP IT részletei	910
A helyzetelemzés megállapításainak összegzése	910
Jövőképünk	921
Az intézkedési területek részletes kifejtése (kitöltése javasolt, opcionális)	932
2. Összegző táblázat - A Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Terve (HEP IT)	987
3. Megvalósítás	101100
3.1 A megvalósítás előkészítése	1010
3.2 A megvalósítás folyamata	1010
3.3 Monitoring és visszacsatolás	1032
3.4 Nyilvánosság	1043
3.6 Érvényesülés, módosítás	1054
4. Elfogadás módja és dátuma	1065

Bevezetés

Összhangban az Egyenlő Bánásmódról és az Esélyegyenlőség Előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény, a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról szóló 2021.06.30-án módosított 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet alapján megjelent Belügyminisztérium „Módszertani útmutató a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szempontjaihoz és a program felülvizsgálatához” c. dokumentum szerint átdolgozva Litér Község Önkormányzata Esélyegyenlőségi Programban rögzíti az esélyegyenlőség érdekében szükséges feladatokat.

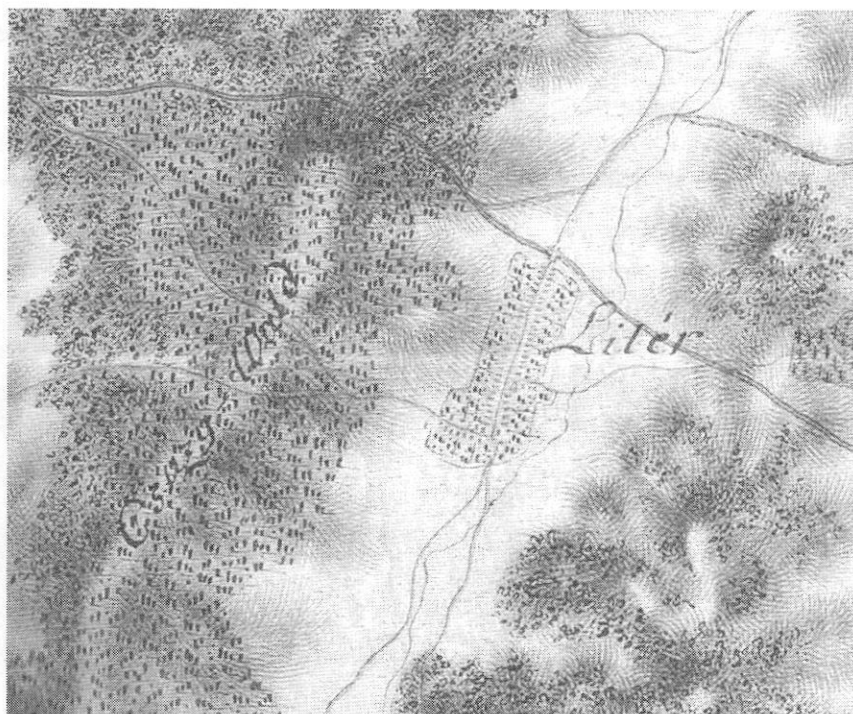
Az önkormányzat vállalja, hogy az elkészült és elfogadott Esélyegyenlőségi Programmal összehangolja a település más dokumentumait¹, valamint az önkormányzat fenntartásában lévő intézmények működtetését. Vállalja továbbá, hogy az Esélyegyenlőségi Program elkészítése során bevonja partneri kapcsolatrendszerét, különös tekintettel a köznevelés állami és nem állami intézményfenntartóira.

Jelen helyzetelemzés az Esélyegyenlőségi Program megalapozását szolgálja.

A település bemutatása

Településünk neve magyar helynévadással keletkezett puszta személynévből, amely nem más, mint a lovag ómagyarkori magyar alakja. Forrása a személynévként is használatos rîtaer, ritter, azaz a lovag főnév. 1082-ből való a legkorábbi említése Villa Lyuter néven. 1296-ban Lyvter, 1380-ban Lyther, 1455-ben pedig Lytther megnevezéssel szerepelt.

¹ Költségvetési koncepció, Gazdasági program, Szolgáltatástervezési koncepció, Településfejlesztési stratégia, Településrendezési terv, Településszerkezeti terv, Településfejlesztési koncepció

A falu már az első török becsapásoknak áldozatául esett. Veszprém várának 1552. évi török kézre kerülésével a környék falvai pusztulásra ítéltettek. 1609 és 1696 között Veszprém megye területén jelentős számban léteztek puszták, ekkor még közéjük tartozott Litér is. A falu újra településére 1732-ben került sor.

1757-ben írták össze a falu lakosságát, amikor is 51 házat, háznépet vettek számba, összesen 282 fővel.

1799-ben Vályi András magyar faluként írta, amelynek több földesura volt. Lakosságának többségét reformátusok alkották, de megemlítené ebből az időből zsidó népessége is. Dadai Oláh János református lelképásztor 1834-ben ugyancsak magyar helységként tüntette fel, amelyet akkor több földesúr birtokaként ismertek. Református lakosai jó gabonatermő földeket műveltek, erdei ugyancsak figyelmet érdemeltek, legelője, rétje hegyes-völgyes, kősziklás-bokros volta ellenére jó szénát termelt, de szőlőhegye és bora sem volt megvetendő. Fontosnak tartották a falu mellett elvivő mezőföldi vagy somogyi utat, amelyet jó karban tartottak, hisz hetente (csütörtökön és pénteken) Veszprémbe gabonát vivő szekereknek fő közlekedési útja volt.

Litér a XIX-XX. században a jelentősen fejlődő települések sorában foglalt helyet. 1869-1960 között húsz települést lehetett ide sorolni, közülük az egyik Litér volt. A falu utcahálózata 1885-től rendelkezik hivatalos utcanévjegyzékkel. Ekkor nevezték el a dűlőutakat is. A papírgyár (1929), a festékgyár és a Nitrokémia (1935, 1951.) jelentős munkaerőt vonzott, amely a népesség

megnövekedésével járt együtt, először a régi falurész fejlődött, növekedett, majd felépült a városias Újtelep (1941-1943). A XX. század két világháború pusztítását zúdította a falura és közösségére. Az I. világháborúban 17 személy, valamennyi katona, míg a II. világháborúban 33 fő, köztük 19 katona, 14 civil veszítette életét. Valamennyi áldozat nevét a Hősi Emlékmű emléktábláin örökítették meg. Község lakói minden évben megemlékeznek a település vértanújáról, Bódi Mária Magdolnáról.

Az 1970-es évektől új lakónegyed emelkedett a faluban, a “Kiliti Dániel” Munkás Lakásépítő Szövetkezet megalakulásával. 1972-től megszületett a jelenlegi Ifjúsági Lakótelep, sokaknak biztosítva hajlékot.

A település jelenkori története egyik legfontosabb állomásának az 1989-ben bekövetkezett rendszerváltás eredményeként az 1990-ben megtartott önkormányzati választások mondhatók. Ezzel a tanácsi rendszer szervezet- és intézményrendszere megszűnt. A Balatonfüzfői Nagyközségi Tanácshoz tartozó Litér ismét önállóvá lett, első polgármesterévé demokratikus módon Ertl Pált választották meg.

1995-ben felavatták a község zászlaját és immár véglegesnek bizonyuló címerét. Rajta a címerpajzs kék mezőjében fekszik az arany oroszlán, mellső karmai között egy koponyát tartva, amely ábrázolás a középkori templom faragott kő oroszlánjára utal, mintegy jelezve a község életének folyamatosságát.

Regionális kapcsolatok, területi adottságok

Litér a Közép-Dunántúli régióban, a 72-es számú főút mellett, a Balaton-felvidék keleti szélén elhelyezkedő település. A Veszprém közelségében fekvő településnek legszorosabb kapcsolata a megyeszékhellyel van, mely mindössze 9 km-re fekszik. Több településsel is szoros kapcsolatot tart fenn, ezek közül az egyik Királyszentistván, mellyel közös hivatalt működtet. Közlekedési szempontból a belterületet is érintő 72-es főúton Veszprém mindössze alig negyedóra alatt érhető el tömegközlekedéssel. A közeli – papvásári külterületi részt érintő – 710-es elkerülő úton, illetve az M7 autópályán Székesfehérvárra és Budapestre is viszonylag hamar el lehet jutni.

Litén az alapfokú szociális, oktatási és egészségügyi ellátás megoldott, illetve Veszprém közelsége miatt a magasabb szolgáltatások is könnyen igénybe vehetők. A településen működik nyolc osztályos református általános iskola, óvoda és bölcsőde, művelődési ház és könyvtár. A hagyományokban gazdag falu rendezvényeit sokan látogatják, így a július hónapban rendezendő Mogyorósi Napokat, amely a legrangosabb esemény a község életében. Népszerű program a majálishoz kötődő Szent György Napi Birkafőző Verseny, a nyár közepén tartandó Mogyorósi napok és a Litéri Senior Néptáncalálkozó, szeptemberi hónapban a Szilva ünnep, valamint Hal- és vadfőző verseny.

Litér Község Önkormányzata több mint 60 éve pártolja és támogatja a községben működő Zöldág Gyermekek Néptáncgyűjtést. 2011-ben megalakult a Litéri Zöldág Kulturális Egyesület, melynek célja, hogy a magyar és kárpát-medencei néptánc hagyományok, valamint további kulturális értékek felkutatása, megismertetése, megőrzése, terjesztése. Közreműködnek a községi rendezvények műsoraiban, jótékonysági vagy egyéb más alkalmakon az önkormányzattal kötendő együttműködési megállapodás alapján. A település közösségének belső erősítése a néptánc-hagyományok ápolása útján, részvétel a Zöldág Gyermekek Néptáncgyűjtés és a Zöldág Ifjúsági Néptáncgyűjtés fenntartásában és működtetésében.

Az itt lakók a büszkén vállalt múlt mellett cselekvő részesei a jelennek. Tudjuk, hogy a múlt emlékei, az élni akarás szép példái a ma emberének is erőt, útmutatást adhatnak a jövő építésében.

Demográfiai jellemzők

Területi adottságok

Litér belterülete egyutcás településből alakult ki mai formájára, többnyire a XX. század második harmadától folyamatosan, tudatos tervezésnek köszönhetően. Az egyes településrészek mesterséges szerkezetük ellenére igyekeznek követni a domborzati adottságokat, illetve máshol a hagyományos településszerkezetet kialakító főbb vonalakat. A belterületi területhasználatokat jellemzi, hogy túlnyomó részt lakóterületből áll (falusias, illetve kertvárosias, az Ifjúság lakótelepen kisvárosias jelleggel), s az intézmények elsősorban helyezkednek el a lakóépületek között, azaz tipikus településközpont nem alakult ki.

Települési alapadatok	Litér
Terület	1282,9 ha
Belterület	122,7 ha
Zártkert	32,3 ha
Külterület	1127,9 ha
Lakosság (2022-12-31)	2174 fő

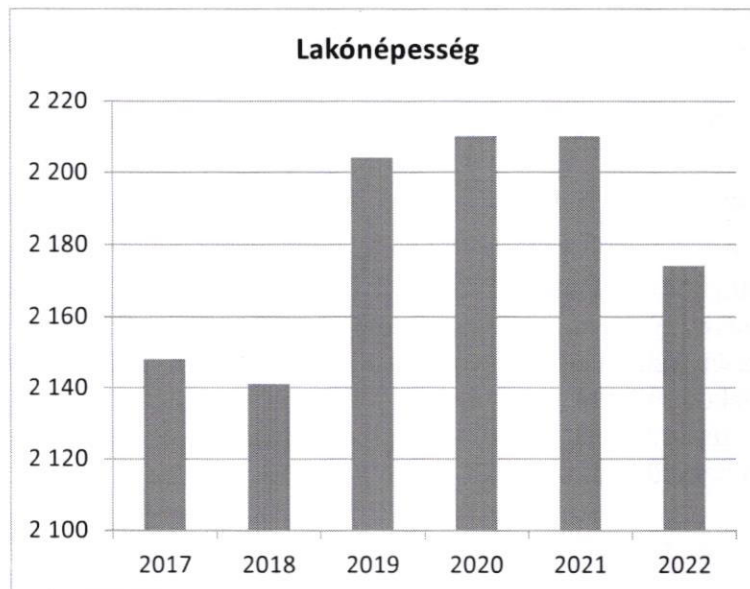
Társadalmi adottságok

Litéren 2174-en laknak. A település lakosságszáma az elmúlt évszázad során többszörözött, amely egyrészt köszönhető az ipar erőteljes fejlődésének (Litér közvetlen közelében pl. Fűzfőgyártelepen) a 40-es, 50-es években, másrészt az utóbbi évtizedekben a szuburbanizációs folyamatoknak köszönhetően sokan költöznek ki Veszprémről az aránylag olcsóbb és csendesebb „vidéki” környezetbe. A település korszerkezete ez alapján fiatalodást mutat, az öregedési index a megyei és a kistérségi átlagnál is sokkal kedvezőbb.

Litér lakónépesség száma 2022. december 31-én 2174 fő volt.

Év	Fő (TS 001)	Változás
2017	2 148	bázis év
2018	2 141	99,67%
2019	2 204	102,94%
2020	2 210	100,27%
2021	2 210	100,00%
2022	2 174	98,37%

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

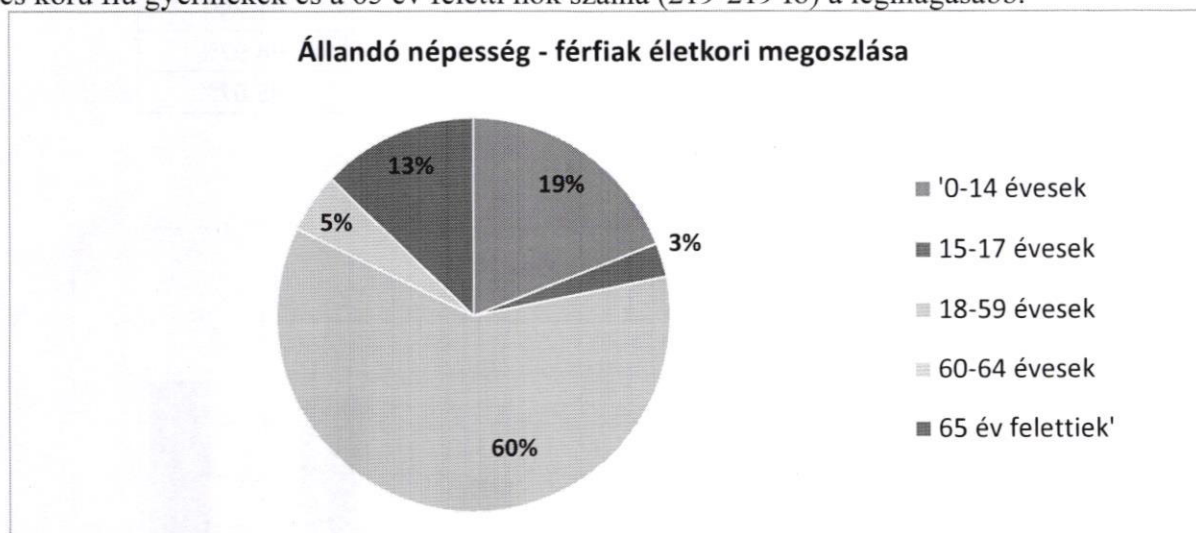

2. számú táblázat - Állandó népesség összetétele nemek és korcsoportok szerint (2020)

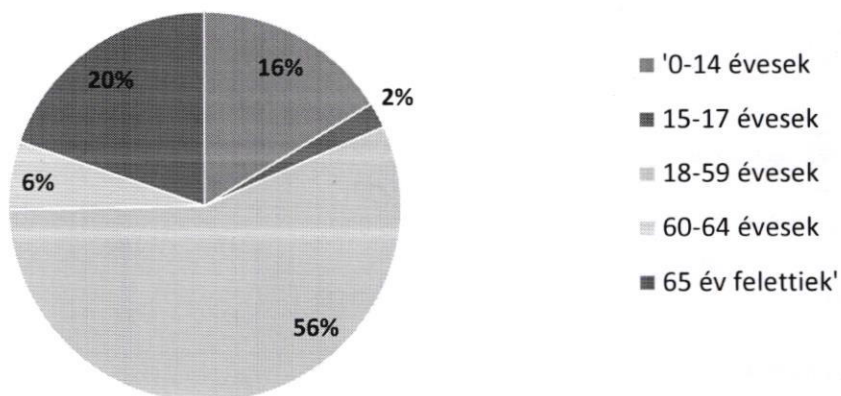
Korcsoport	Fő			Az állandó népességből a megfelelő korcsoportú nők és férfiak aránya (%)	
	Férfiak	Nők	Összesen (TS 003)	Férfiak (TS 005)	Nők (TS 007)
Állandó népesség száma (férfiak TS 004, nők TS 006)	1 150	1 119	2269	50,68%	49,32%
0-2 évesek (összes száma TS 008, aránya TS 009)			74	3,26%	
0-14 éves (férfiak TS 010, aránya TS 011; nők TS 012, aránya TS 013)	219	181	400	9,65%	7,98%
15-17 éves (férfiak TS 014, aránya TS 015; nők TS 016, aránya TS 017)	32	24	56	1,41%	1,06%
18-59 éves (férfiak TS 018, aránya TS 019; nők TS 020, aránya TS 021)	695	631	1326	30,63%	27,81%
60-64 éves (férfiak TS 022, aránya TS 023; nők TS 024, aránya TS 025)	56	64	120	2,47%	2,82%
65 év feletti (férfiak TS 026, aránya TS 027; nők TS 028, aránya TS 029)	148	219	367	6,52%	9,65%

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

A településen bejelentett lakóhellyel (állandó lakással) rendelkező személyek száma 2022-ben a lakosság nemekénti megoszlása közel egyenlő arányban történt a nők és férfiak között. A diagram jól szemlélteti, hogy a legnagyobb arányban a 18-59 év közötti nők és férfiak vannak, majd a 0-14 éves korú fiú gyermekek és a 65 év feletti nők száma (219-219 fő) a legmagasabb.

Állandó népesség - nők életkori megoszlása

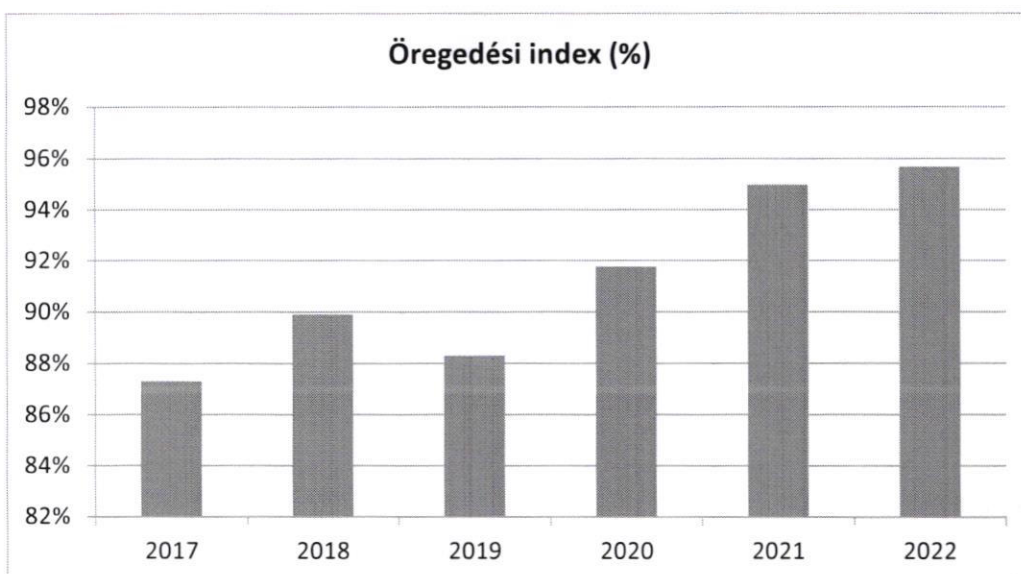

3. számú táblázat - Öregedési index

Év	65 év feletti állandó lakosok száma (fő) (TS 026 és TS 028 összesen)	0-14 éves korú állandó lakosok száma (fő) (TS 010 és TS 012 összesen)	Öregedési index % (TS 030)
2017	323	370	87,30%
2018	338	376	89,89%
2019	347	393	88,30%
2020	367	400	91,75%
2021	378	398	94,97%
2022	376	393	95,67%

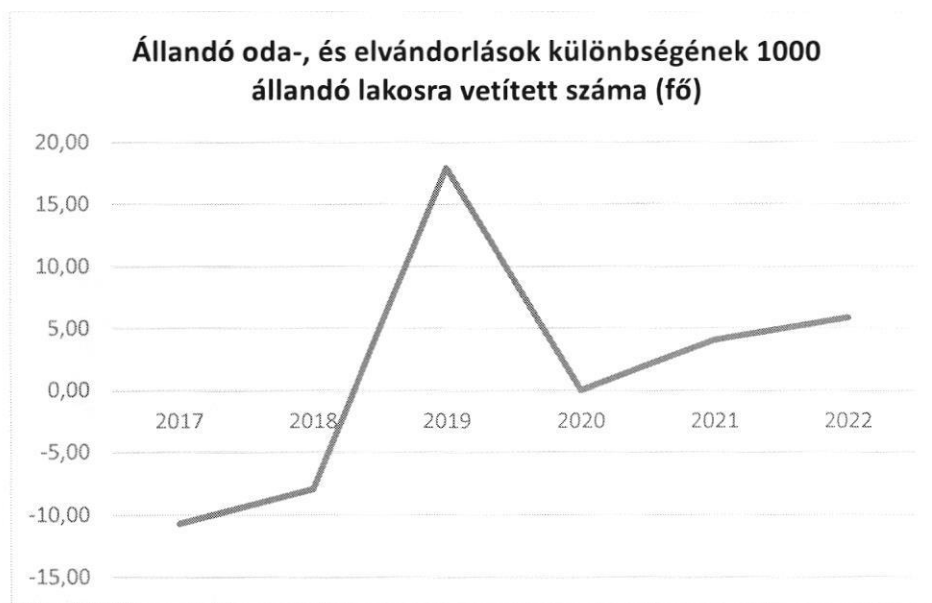
Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

Öregedési index (%)

Mind a 65 év feletti, mind a 1-14 év korú állandó lakosok száma növekszik 2012 óta. Az öregedési indexből megállapítható, hogy így is a 14 év alattiak túlsúlyban vannak, vagyis fiatalos a népegy szerkezet.

4. számú táblázat - Belföldi vándorlások	
Év	Állandó oda-, és elvándorlások különbségének 1000 állandó lakosra vetített száma (fő) (TS 031)
2017	-10,67
2018	-7,93
2019	17,95
2020	0,00
2021	4,07
2022	5,88

Litér településre a beköltözés jellemző. Nagyobb számban történt odavándorlás, mint elvándorlás az évek során. Ennek oka lehet például az, hogy a megyeszékhelyről egyre többen költöznek ki közeli településre. Táblázatban megfigyelhető, hogy a bevándorlások száma magas volt 2019. évben az elvándorlásokhoz képest.

5. számú táblázat - Természetes szaporodás

Év	Az élve születések és halálozások különbségének 1000 lakosra vetített száma (fő) (TS 032)
2017	3,71
2018	2,80
2019	2,76
2020	2,27
2021	-5,43
2022	-4,53

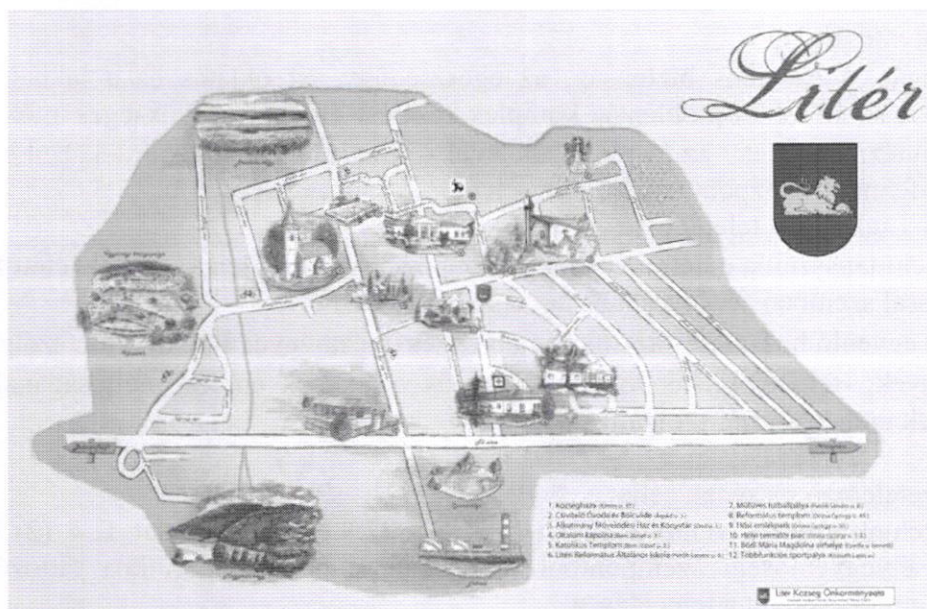
Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

Az élve születések száma 2017 évben kimagasló, mely kedvező jelként értékelhető. Mivel egyre növekvő a gyermekek születésének száma, elmondható, hogy a Csivitelő Óvoda és Bölcsőde bővítése lehetővé teszi a gyermekek napközbeni elhelyezését, így a szülők a munkaerő piacra történő visszahelyezkedése is javulhat.

Értékeink, küldetésünk

A település vezetősége folyamatosan keresi a kitörési pontokat, vagyis azokat a lehetőségeket, amelyek újabb lendületet adhatnak az itt élő lakosoknak. Rendszerváltás utáni évtizedeket a lassú, fokozatos fejlődés határozta meg, míg mára valóban az élhetőbb település útjára léptünk, évről-évre látványosan fejlődik községünk, élhető környezet megteremtésével, de megőrizve értékeinket.

Nevezetesebb látnivaló a településen a Református műemlék templom, amely a Chartresban megindult oszlopszobros kaputípus egyedüli magyarországi példája, a Dózsa György utcában pihenőhelyként is szolgáló Hősi emlékpark ivókúttal és padokkal, a szabadidő hasznos eltöltését, közösségi programok, rendezvények színvonalas lebonyolítását biztosító Közpark, a helyi általános iskola kastélyépülete, és a többfunkciós pálya valamint a szombati napokon nyitva tartó, Veszprém megye legmodernebb termelői piaca.

Az esélyegyenlőség minden állampolgár számára fontos érték. Az esélyegyenlőség érvényesítése nem pusztán követelmény, hanem az önkormányzatnak is hosszú távú érdeke, hiszen azt a célt szolgálja, hogy mindenkinek esélye legyen a munkavállalásra, a karrierre, a jó minőségű szolgáltatásokra – függetlenül attól, hogy nő vagy férfi, egészséges vagy fogyatékossgal él, milyen a származása vagy az anyagi helyzete. Az esélyegyenlőség megvalósításának alapfeltétele a diszkriminációmentesség és a szegregációmentesség. Az esélyegyenlőségi programnak a településen élő hátrányos helyzetű csoportokra kell irányulnia, akik számára a sikeres élet és társadalmi integráció esélye a helyi társadalmat célzó fejlesztések és beruházások ellenére korlátozott marad a különböző területeken jelentkező hátrányaikat kompenzáló esélyegyenlőségi intézkedések nélkül.

A Helyi Esélyegyenlőségi Programunkkal küldetésünk, hogy Litér községben az esélyegyenlőség előmozdítását és az egyenlő bánásmód elvének teljes körű érvényesülését biztosítsuk, bevonva a helyi civil csoportokat, oktatási intézményeket és szociális intézményeket is.

Célok

A Helyi Esélyegyenlőségi Program átfogó célja

Litér település Önkormányzata az Esélyegyenlőségi Program elfogadásával érvényesíteni kívánja:

- az egyenlő bánásmód, és az esélyegyenlőség biztosításának követelményét,
- a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés elvét,
- a diszkriminációmentességet,

- szegregációmentességet,
- a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy, az oktatás és a lakhatás területén a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket.
- köznevelési intézményeket – az óvoda kivételével – érintő intézkedések érdekében együttműködik az intézményfenntartó központ területi szerveivel.

Célunk, hogy Litér olyan településsé váljon:

- ahol senki nem tapasztalja a hátrányos megkülönböztetés közvetlen vagy közvetett formáját, ahol minden lakossal szemben érvényesül az egyenlő bánásmód elve,
- biztosított az egyenlő hozzáférés az önkormányzat és intézményei által nyújtott szolgáltatásokhoz.
- életkörülmények, -feltételek, -tér kialakítása, mely a lakosok emberi méltóságának, értékeinek, egyediségének megerősítését szolgálja.

A HEP helyzetelemző részének célja

Elsődleges célunk számba venni a 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet 1. § (2) bekezdésében nevesített, esélyegyenlőségi szempontból fókuszban lévő célcsoportokba tartozók számát és arányát, valamint helyzetét a településen.

E mellett célunk a célcsoportba tartozókra vonatkozóan áttekinteni a szolgáltatásokhoz történő hozzáférésük alakulását, valamint feltárni az ezeken a területeken jelentkező problémákat.

További célunk meghatározni az e csoportok esélyegyenlőségét elősegítő feladatokat, és azokat a területeket, melyek fejlesztésre szorulnak az egyenlő bánásmód érdekében.

A célok megvalósításának lépéseit, azok forrásigényét és végrehajtásuk tervezett ütemezését az HEP IT tartalmazza.

A HEP IT célja

Célunk a helyzetelemzésre építve olyan beavatkozások részletes tervezése, amelyek konkrét elmozdulásokat eredményeznek az esélyegyenlőségi célcsoportokhoz tartozók helyzetének javítása szempontjából.

További célunk meghatározni a beavatkozásokhoz kapcsolódó kommunikációt.

Szintén célként határozzuk meg annak az együttműködési rendszernek a felállítását, amely a programalkotás és végrehajtás során biztosítja majd a megvalósítás, nyomon követés, ellenőrzés-értékelés, kiigazítás támogató strukturális rendszerét, vagyis a HEP Fórumot és a hozzá kapcsolódó tematikus munkacsoportokat.

A HEP jelentősége

A HEP-ek nem csupán a felzárkózási stratégia településszintű megvalósításának alapegységei, hanem fontos szerepet töltenek be a kormányzati konzultációs rendszerben azzal, hogy megteremtik a lehetőséget a kormányzati célok társadalmasítására, a fejlesztési elképzelésekhez történő csatlakozásra és fordított irányban az alulról felfelé történő információáramlásban is lehetőséget biztosítanak a településszintű előrehaladás nyomon követésére és fejlesztési igények megfogalmazására a felzárkózási, esélyteremtési feladatokhoz kapcsolódóan

A Helyi Esélyegyenlőségi Program Helyzetelemzése (HEP HE)

1. Jogszabályi háttér bemutatása

1.1 A program készítését előíró jogszabályi környezet rövid bemutatása

Az Alaptörvény 4. módosításával bekerült a XV. cikk (4) pontjaként, hogy „Magyarország az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását külön intézkedésekkel segíti.”

A helyi esélyegyenlőségi program elkészítését az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (továbbiakban: Ebktv.) előírásai alapján végeztük.

A program elkészítésére vonatkozó részletszabályokat a törvény végrehajtási rendeletei,

- a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról” szóló 321/2011. (XII.27.) Korm. rendelet „2. A helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének szempontjai” fejezete és 2021.06.30-i módosítása
- a Belügyminisztérium honlapján megjelent „MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szempontjaihoz és a program felülvizsgálatához” alapján alkalmaztuk, különös figyelmet fordítva a
- a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (továbbiakban: Mötv.)
- a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (továbbiakban: Szt.)
- a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény (továbbiakban: Flt.)
- a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény (továbbiakban: nemzetiségi törvény)
- az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (továbbiakban: Eütv.)
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (továbbiakban: Gyvt.)
- a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (továbbiakban: Nkntv.) előírásaira.

1.2 Az esélyegyenlőségi célcsoportokat érintő helyi szabályozás rövid bemutatása.

2021-ben a Képviselő-testület felülvizsgálat a szociális rendeletét, és 10/2021. (V.28.) számon új szociális és gyermekvédelmi igazgatásról és ellátásokról szóló önkormányzati rendeletet alkotott meg, melyet szükség szerint felülvizsgál és módosít a jövőben is.

- A szociális rászorultságtól függő pénzbeli ellátás kiterjed rendszeres és rendkívüli támogatásokra: lakhatáshoz kapcsolódó rendszeres kiadások támogatása, egészségi állapot megőrzését jelentő szolgáltatások költségeinek való részbeni hozzájárulása, ápolási támogatás, gyermek születése kapcsán települési támogatás, temetési támogatás, rendkívüli település támogatás, krízis helyzet kialakulása esetén rendkívüli település támogatás és a tanköteles gyermekek tanszer, tankönyv ellátásának támogatása.

- Szociális rászorultságtól függő természetbeni ellátások: köztemetés, rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény, gyermekek étkezési támogatása.

- Személyes gondoskodást nyújtó ellátások: szociális alapellátás keretében szociális étkeztetés, házi segítségnyújtás, családsegítés, gyermekjóléti szolgáltatás. Nappali szolgáltatások: Idősek Klubja, gyermekeknek bölcsőde, óvoda, iskolai napközi ellátás.

2. Stratégiai környezet bemutatása

A felzárkózás politika alapidokumentumaként Magyarország Kormánya 2011-ben fogadta el a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiát [1430/2011. (XII. 13.) Korm. hat.], majd 2014-ben annak frissítéseként a Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II-t [1603/2014. (XI. 4.)